

Електронне наукове фахове видання "Державне управління: удосконалення та розвиток" включено до переліку наукових фахових видань України з питань державного управління (Наказ Міністерства освіти і науки України від 22.12.2016 № 1604)

ДЕРЖАВНЕ УПРАВЛІННЯ
удосконалення та розвиток

Дніпровський державний аграрно-економічний університет

ДКС Центр
Видавництво ТОВ «ДКС-центр»

0 0 0 0 0 0 0

УДК 351

І. М. Грищенко,

к. держ. упр., докторант Національної академії державного управління при Президентові України, м. Київ

ПОШУК НОВИХ ПІДХОДІВ ДО ВПРОВАДЖЕННЯ ЛІДЕРСТВА В СИСТЕМУ МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ

I. M. Gryshchenko,

PhD., doctoral of the National Academy of Public Administration under the Office of the President of Ukraine, city Kyiv

THE SEARCH FOR NEW APPROACHES TO THE IMPLEMENTATION OF LEADERSHIP IN LOCAL GOVERNMENT

В статті з'ясовано, що одним з варіантів впровадження лідерства в систему місцевого самоврядування може бути соціальне конструювання, яке використовується як один з компонентів ціленаправленої діяльності, за умови вибору альтернативності варіантів вирішення соціальних проблем. Обґрунтовано основну мету соціального конструювання, яка полягає у створенні соціальних проектів, що являють собою систему особливих знаків, пов'язаних залежністю свідомо розроблених науково обґрунтованих характеристик, які дають конкретні знання про майбутній бажаний стан соціальної системи або процесу. Розглянуто модель впровадження нововведень, яка включає наступні елементи: сприйняття проблеми; обізнаність; розуміння; зміна установки; формування позитивного ставлення; апробація; впровадження. Виокремлено основні елементами соціального конструювання: соціальна система, об'єкт, суб'єкт проектування, методи соціального конструювання, соціальна технологія (як сукупність актів), умови конструювання.

The paper found that a variant of the implementation of leadership in local government social construction can be used as a component signifies our strong activity, if the choice of alternative solutions to social problems. The basic goal of social construction, which is to create social projects that are system specific signs related to addiction deliberately designed scientifically based features that provide specific knowledge about the desired future state of the social system or process. The model of innovation that includes the following elements: perception problem; awareness; understanding; change settings; creating a positive attitude; approbation; implementation. Thesis there is determined basic elements of social construction: the social system, the object, the subject of design, methods of social engineering, social technology (as a set of acts), the terms of construction.

Ключові слова: лідерство, місцеве самоврядування, впровадження лідерства.

Keywords: leadership, local government, implementation leadership.

Постановка проблеми у загальному вигляді та її зв'язок із важливими науковими чи практичними завданнями. Стратегія сталого розвитку “Україна - 2020” констатує факт, що “Україна переходить в нову епоху історії і Український народ отримує унікальний шанс побудувати нову Україну”. Задля цього системі місцевого самоврядування необхідно рухатися визначеним вектором відповідальності, що передбачає взяття відповідальності “територіальними громадами за самостійне вирішення питань місцевого значення, добробут і розвиток” громад [9].

Першочерговим завданням “є відхід від централізованої моделі управління, ... забезпечення спроможності місцевого самоврядування та побудова ефективної системи” місцевого самоврядування [9].

До цих основоположних завдань розбудови системи місцевого самоврядування України на нових засадах діяльності долучилися і вітчизняні науковці. Зокрема, дана стаття безпосередньо пов'язана із науковими дослідженнями кафедри регіонального управління, місцевого самоврядування та управління містом Національної академії державного управління при Президенті України, які здійснюються у межах комплексного наукового проекту “Механізми державного управління функціональною спроможністю кадрового потенціалу органів державної влади й місцевого самоврядування в сфері організації надання якісних публічних послуг: теоретичне та методологічне їх забезпечення”.

Аналіз останніх досліджень і публікацій доводить, що серед вітчизняних та зарубіжних дослідників різні підходи до впровадження інновацій через соціальне конструювання досліджували: Д.І. Акімов [1], Г.А. Антонюк [2], В.Д. Бакуменко [3], В.В. Корнілов [4], В.І. Курбатов [5], Т. Парсонс [6], А. Робертсон [7], Г.В. Суходольський [8], О.І. Холостова [10] та ін.

Водночас, досліджень, які б системно проаналізували підходи до впровадження лідерства в систему місцевого самоврядування ще не проводилось.

Формулювання цілей статті (постановка завдання). Метою статті є пошук нових підходів до впровадження лідерства в систему місцевого самоврядування.

Виходячи з мети в статті вирішувалися наступні завдання:

- з'ясувати можливі варіанти впровадження нововведень в систему місцевого самоврядування України;
- розглянути доцільність та можливість використання соціального конструювання в процесі реформування системи місцевого самоврядування.

Виклад основного матеріалу дослідження. Вирішення суспільних викликів, на думку В.Д. Бакуменка, “вимагає реформ державного управління, які доцільно здійснювати у вигляді комплексу державно-управлінських реформ”. Під ними він розуміє “суттєві якісні, прогресивні зміни системи органів місцевого самоврядування та їх управлінської діяльності, механізмів їх взаємодії в процесах управління з неурядовими організаціями та громадянами” [3].

Ставлячи такі амбітні цілі зміни усталених підходів до функціонування системи місцевого самоврядування України, слід згадати модель впровадження нововведень, запропоновану А. Робертсоном:

- сприйняття проблеми;
- обізнаність;
- розуміння;
- зміна установки;
- формування позитивного ставлення;
- апробація;
- впровадження [7, с. 48].

Суттєвою проблемою впровадження нововведень є їх значна розтягнутість у часі. Ряд науковців, серед яких і Д. Акімов, досліджуючи процеси нововведень дійшли висновку, що за перший рік їх освоюють лише 5% цільової аудиторії, за другий - 10%, за третій - 20% [1, с. 95].

Лише після сприйняття нововведень не менше як 35% цільової аудиторії нововведення може вважатися успішно впровадженим і далі за підтримки розвиватися самостійно.

Для того, щоб нововведення, а в нашому випадку це якісно нова система місцевого самоврядування, почали впроваджуватися в життя, необхідно застосовувати різні механізми державного управління, зокрема управління засноване на лідерстві, пілотні проекти засновані на соціальному конструюванні, які дають можливість оцінити обґрунтованість прогнозу, розробити науково обґрунтований план впровадження нововведень тощо.

Оскільки система місцевого самоврядування являє собою багатоаспектний, комплексний соціально-політичний та правовий феномен, підходи до зміни її діяльності також повинні бути комплексними.

Ні в кого не викликає заперечення, що впровадження лідерства в систему місцевого самоврядування є надзвичайно актуальним в умовах сучасних соціальних змін.

Одним з варіантів впровадження лідерства може бути соціальне конструювання, що використовується як один з компонентів ціленаправленої діяльності, коли пропонуються різні варіанти вирішення соціальних проблем. Його застосування доцільне при розробці та впровадженні соціальних планів й програм, що направлені на врегулювання соціальних явищ і процесів, до яких раніше не примінялося детальне опрацювання.

Основною метою соціального конструювання, як специфічної управлінської діяльності є створення соціальних проєктів, які являють собою систему особливих знаків, пов'язаних залежністю свідомо розроблених науково обґрунтованих характеристик, що дають конкретні знання про майбутній бажаний стан соціальної системи або процесу. Необхідно відзначити, що соціальний проєкт представляє собою перспективну модель, тобто в проєкті відображено майбутній стан соціальної системи, який виникає при визначеній послідовності дій людей, наявності фінансових, трудових, матеріальних та інших ресурсів.

Важкість соціального конструювання полягає в тому, що модель соціального проєкту є аналогом оригіналу, якого в природі не існує. Тому модель соціального проєкту одночасно поєднує у собі всі відомі типи моделей:

- *моделі станів* (заданих параметрів процесів, явищ та фактів, яких необхідно досягнути завдяки діяльності);
- *пізнавальні*, що створюють нові знання щодо процесів, явищ та фактів;
- *прогностичні* (моделі майбутнього).

Завдяки цьому, сформована модель соціального проєкту стає основою переходу до чергової стадії розробки - планування форм і змісту окремих видів діяльності системи місцевого самоврядування, визначення необхідних ресурсів для запровадження проєкту та часу для його реалізації.

За дослідженнями О.Холостової через соціальне конструювання “проявляється творча активність нашої свідомості, яка не тільки відображає світ, “а й творить його”, творить з урахуванням об’єктивних закономірностей у відповідності з потребами людей” [10, с. 39].

Такої ж думки притримується і Г. Антонюк, вказуючи, що соціальне конструювання є “способом відображення ідеї покращення навколишнього середовища через конкретні заходи, цілі, завдання і дії через їх досягнення, а також опис необхідних ресурсів для практичної реалізації задуму і конкретних термінів втілення визначеної мети” [2, с. 104].

Основними елементами соціального конструювання, його найважливішими теоретичними категоріями є: соціальна система, об’єкт, суб’єкт проєктування, методи соціального конструювання, соціальна технологія (як сукупність актів), умови конструювання та ін.

Проєктування соціальних змін має враховувати різні рівні аналізу соціального об’єкта. При цьому можна використовувати типологію систем дії, розроблену Т. Парсонсом, який розрізняє чотири системи дії: систему поведінки організму, особистісну систему, соціальну систему і систему культури. Дані системи дії взаємно впливають одна на одну. Перетворення однієї з систем дії позначається на функціонуванні інших систем дії. Тому при проєктуванні змін в одній з вищевказаних систем дії слід враховувати наслідки цих змін для інших систем [6, с. 97].

Суб’єктом соціального конструювання є різноманітні носії управлінської діяльності, в розрізі даного дослідження це органи місцевого самоврядування та посадові особи органів місцевого самоврядування, що ставлять собі за мету організоване, цілеспрямоване перетворення соціальної дійсності. Від їх умінь і знань, майстерності та творчості, рівня мислення і культури, багато в чому залежить якість проєктів, що розробляються.

До проблемного поля соціального конструювання, за визначенням В. Курбатова, потрапляють об’єкти самої різної природи:

- об’єкти, що піддаються організованому впливу – елементи, підсистеми і системи матеріального та духовного виробництва (засоби життя, духовна культура, соціальна діяльність і т. п.);
- людина як суспільний індивід і суб’єкт історичного процесу та соціальних відносин з її потребами, ціннісними орієнтаціями, інтересами, установками, престижем, соціальним статусом, ролями в системі відносин; різні елементи і підсистеми соціальної структури суспільства (трудові колективи, регіони, соціальні групи і т. п.);
- різноманітні суспільні відносини (управлінські, естетичні, моральні, сімейно-побутові, політичні, міжособистісні і т. п.);
- елементи способу життя (життєві позиції, способи життєдіяльності, якість і стиль життя і т. п.) [5, с. 328].

Система місцевого самоврядування України має свої особливі риси, специфіку, включає різні елементи з різними організаційними структурами, тому, соціальне конструювання вимагає крім застосування загальних закономірностей і принципів, виявлення специфічних закономірностей та зв’язків, характерних для відповідних елементів системи місцевого самоврядування та їх врахування при розробці проєкту.

За дослідженнями В. Корнілова до загальних принципів реалізації соціального конструювання слід віднести:

- *принцип саморозвитку*. Лише потреба відповідного соціуму в саморозвитку може бути джерелом ефективного соціального конструювання;
- *принцип відкритості майбутньому*. Передбачає можливість суб’єктів соціального конструювання до консолідації навколо перспективних стратегічних цілей розвитку спільноти, та можливість висувати такі цілі;
- *принцип безперервної самоосвіти членів соціуму*. Лише потреба в нових знаннях і вміннях дозволяє орієнтуватися на майбутнє і планувати його;
- *принцип соціальної відповідальності*;
- *принцип соціальної компетентності*. Потреба брати на себе відповідальність породжує нові соціальні ініціативи та їх реалізацію;
- *принцип автономності спільноти*. Ґрунтується на дотриманні єдиної соціальної справедливості для кожного її члена, тобто забезпечує рівність можливостей для самореалізації всіх членів спільноти;

- принцип узгодженості цілей та баланс інтересів соціального проекту та суб'єктів соціального конструювання. Передбачає готовність суб'єктів соціального конструювання до створення балансу інтересів та узгодження власних цілей;

- принцип "проживання" учасників соціального проекту нових ціннісних мотивацій, які будуть в основі їхньої діяльності, норм взаємодії [4, с. 87].

Отже, сутність побудови моделі соціального проекту зводиться до теоретичного обґрунтування того, завдяки яким видам діяльності здійснюється вплив на об'єкт проекту, що призведе до очікуваних результатів. До такого теоретичного обґрунтування відносять докази причинно-наслідкових зв'язків між діями, які плануються та результатами, що чікуються при реалізації проекту.

Спираючись на закономірності та факти діяльності системи місцевого самоврядування, які узагальнені науковими знаннями та практичним досвідом, необхідно зуміти довести, що існує висока ймовірність того, що саме реалізація даного соціального проекту приведе до очікуваних результатів.

В даному випадку, слід спиратися на запропоновану Г. Суходольським психологічну теорію діяльності, яка окреслює особливості конкретних видів діяльності через систему характеристик приналежності до аксіології (характеристики потреб, цінностей, результатів та цілей); морфології (характеристики складу і структури, а також характеристик суб'єктів, об'єктів і середовища взаємодій та ін.); праксеології (характеристики розвитку та функціонування, а серед них характеристики процесів, умов відтворення та творчості, виконання та ін.) й онтології діяльності (характеристики буття і пізнання, зокрема співвідношення об'єктного і суб'єктного, матеріального і ідеального) [8, с. 76].

Надзвичайним, з нашої точки зору, є вибір об'єкта соціального проекту, оскільки необхідно обрати саме той, який найбільше потерпає від соціальної проблеми. Тоді, при успішній реалізації проекту, це стане кращою практикою впровадження і спонукатиме інших повторити даний шлях.

У системі місцевого самоврядування реалізація соціального проекту неможлива без взаємодії із громадою і напряму залежить від ефективної комунікації з локальною спільнотою.

Провідна роль в процесі розробки та реалізації соціальних проектів належить мотивації, тому в процесі розробки та реалізації соціальних проектів повинна бути створена та підтримуватися необхідна морально-психологічна атмосфера.

Висновки та перспективи подальших розвідок у даному напрямі. В процесі дослідження нових підходів до впровадження лідерства в систему місцевого самоврядування України з'ясовано, що одним з варіантів впровадження лідерства в систему місцевого самоврядування може бути соціальне конструювання, яке використовується як один з компонентів ціленаправленої діяльності, за умови вибору альтернативності варіантів вирішення соціальних проблем. Обґрунтовано основну мету соціального конструювання, яка полягає у створенні соціальних проектів, що являють собою систему особливих знаків, пов'язаних залежністю свідомо розроблених науково обґрунтованих характеристик, які дають конкретні знання про майбутній бажаний стан соціальної системи або процесу. Розглянуто модель впровадження нововведень, яка включає наступні елементи: сприйняття проблеми; обізнаність; розуміння; зміна установки; формування позитивного ставлення; апробація; впровадження. Виокремлено основні елементами соціального конструювання: соціальна система, об'єкт, суб'єкт проектування, методи соціального конструювання, соціальна технологія (як сукупність актів), умови конструювання.

Таким чином, соціальне конструювання, яке виступає проміжною ланкою на шляху опрацювання соціальних знань, оскільки в процесі подальшої реалізації чітко вказує на хибність чи правоту наших доробок, доцільно використовувати для впровадження лідерства в систему місцевого самоврядування України.

Список використаних джерел.

1. Акімов Д. І. Соціальний маркетинг / Д. І. Акімов. - К. : Наукова думка, 2008. – 144 с.
2. Антонюк Г. А. Социальное проектирование и управление общественным развитием (теоретико-методологический аспект). / Г. А. Антонюк. – Минск: Наука и техника, 1995. – 205 с.
3. Бакуменко В. Д. Реформи державного управління: співвідношення понять [Електронний ресурс] / В. Д. Бакуменко, С. О. Кравченко. – Режим доступу: http://www.nbuv.gov.ua/portal/Soc_Gum/Nvamu_upravl/2009_2.pdf
4. Корнилов В. В. Социальное проектирование в управленческой деятельности хозяйствующих субъектов современной России : дисс. ... канд. социол. наук : 22.00.08 / В. В. Корнилов. – Москва, 2003. – 142 с.
5. Курбатов В. И. Социальная работа / под общ. ред. проф. В. И. Курбатова // Серия «Учебники, учебные пособия». – г. Ростов н/Д: «Феникс», 2000. – 576 с.
6. Парсонс Т. О структуре социального действия / Т. Парсонс : пер. с англ. И. Бакштейн и др. / общ. ред. В. Ф. Чеснокова, С. А. Белановский. – 2. изд. – М. : Академический Проект, 2002. – 878 с.
7. Робертсон А. Управление талантами: как извлечь выгоду из таланта ваших подчиненных : пер. с англ. / А. Робертсон, Г. Эбби. – Днепропетровск : Баланс-Клуб, 2004. – 176 с.
8. Суходольский Г. В. Основы психологической теории деятельности / Г. В. Суходольский. – Санкт-Петербург: ЛКИ – 2008. – 2-е издание – 112 с.
9. Стратегія сталого розвитку "Україна - 2020" : Указ Президента України від 12 січн. 2015 р. № 5/2015 [Електронний ресурс]. - Режим доступу : <http://>

10. Холостова Е. И. Социальная работа / Е. И. Холостова // Учебное пособие. – М.: Издательско-торговая корпорация «Дашков и К», 2007. – 5-е изд. – 668 с.

References.

1. Akimov, D. I. (2008), *Sotsial'nyj marketynh* [Sotsialny marketing], Naukova dumka, Kyiv, Ukraine.
2. Antonjuk, G. A. (1995), *Social'noe proektirovanie i upravlenie obshhestvennym razvitiem (teoretiko-metodologicheskij aspekt)* [Social engineering and management of social development (theoretical and methodological aspect)], Nauka i tehnika, Minsk, Bilorus'.
3. Bakumenko, V. D. (2011), "Public administration reform, value concepts", available at: http://www.nbu.gov.ua/portal/Soc_Gum/Nvamu
4. Komilov, V. V. (2003), "Social engineering in the management of economic entities of modern Russia", Abstract of Ph.D. dissertation, Global economy, Moskva, Russia.
5. Kurbatov, V. I. (2000), *Social'naja rabota* [Social work], Serija "Uchebniki, uchebnye posobija", "Feniks", g. Rostov n/D, Russia.
6. Parsons, T. (2002), *O strukture social'nogo dejstvija* [On the structure of social action], 2nd ed, Akademicheskij Proekt, Moskva, Russia.
7. Robertson, A. (2004), *Upravlenie talantami: kak izvlech' vygodu iz talanta vashih podchinennyh* [Talent Management: How to benefit from the talents of your subordinates], Balans-Klub, Dnepropetrovsk, Ukraine.
8. Suhodol'skij, G. V. (2008), *Osnovy psihologicheskoy teorii dejatel'nosti* [Fundamentals of psychological theory of activity], 2nd ed, LKI, Sankt-Peterburg, Russia.
9. *Stratehiia staloho rozvytku "Ukraina - 2020"* [Sustainable Development Strategy "Ukraine 2020"], Ukaz Prezydenta Ukrainy vid 12 sichn. 2015 r. № 5/2015, available at: http://zakon.gov.ua/portal/Soc_Gum
10. Holostova, E. I. (2007), *Social'naja rabota* [Social wook], 5nd ed, Izdatel'sko-torgovaja korporacija «Dashkov i K», Moskva, Russia.

Стаття надійшла до редакції 20.03.2016 р.

ТОВ "ДКС Центр"

Вропу